

Vybrané sociální dávky pro seniory

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN

Materiál vznikl v rámci projektu „Poradenství a podpora seniorů v oblasti ochrany jejich lidských práv v roce 2022“, který realizuje Asociace občanských poraden za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí ČR z dotačního programu „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“.

Obsah

1. Dávky státní sociální podpory	3
1.1. Příspěvek na bydlení - §§ 24 až 28	3
1.1.1. Příklady	7
2. Dávky pomoci v hmotné nouzi	11
2.1. Příspěvek na živobytí - § 21 - 29	11
2.2. Doplatek na bydlení - §§ 33 až 35a	12
2.2.1. Příklady	14
2.3. Mimořádná okamžitá pomoc - §§ 36 až 37	17
2.3.1. Příklady	20
3. Dávky pro osoby se zdravotním postižením	22
3.1. Příspěvek na mobilitu - §§ 6 až 7	22
3.1.1. Příklady	23
Prameny	25
Přílohy	26

1. Dávky státní sociální podpory

Právní úprava v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře v aktuálním znění k 1. 1. 2023

1.1. Příspěvek na bydlení - §§ 24 až 28

K čemu slouží

Stát prostřednictvím příspěvku na bydlení pomáhá rodinám s nízkými příjmy hradit jejich náklady na bydlení.

Kdo má nárok

Nárok na příspěvek na bydlení mají všichni vlastníci, nebo nájemci bytu s trvalým pobytem v něm, jestliže splňují dvě podmínky: a) měsíční náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35), b) součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území Prahy 0,35) není vyšší, než částka normativních nákladů na bydlení.

Nárok na příspěvek na bydlení pro období od 1. ledna 2023 do 31. prosince 2023 má též vlastník, který užívá k trvalému bydlení stavbu pro individuální či rodinnou rekreaci, splňují-li podmínky nároku na příspěvek na bydlení (viz odstavec výše). Stavba pro individuální či rodinnou rekreaci musí mít pro účely poskytnutí příspěvku na bydlení podle tohoto zákona povahu samostatně vymezeného uzamykatelného prostoru s minimálně jednou pobytovou místností, který svou polohou, velikostí a stavebním uspořádáním splňuje dále uvedené požadavky k tomu, aby se v něm zdržovaly a bydlely osoby, a neomezený přístup k pitné vodě.

Bytem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor místností nebo samostatná obytná místnost, které svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňují požadavky na trvalé bydlení a jsou k tomuto účelu užívání určeny podle stavebního zákona nebo jsou zkolaudovány jako byt.

Výše příspěvku

Pokud jsou náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu mezi náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientem 0,35.

Pokud rozhodný příjem rodiny, z něhož se vychází při stanovení výše příspěvku na bydlení, nedosahuje částky životního minima rodiny, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení jako rozhodný příjem rodiny částka odpovídající životnímu minimu této rodiny.

Náklady na bydlení tvoří:

- a) u bytů užívaných na základě nájemní nebo podnájemní smlouvy nájemné,
- b) u družstevních bytů, bytů užívaných na základě služebnosti užívání celého bytu a bytů vlastníků srovnatelné náklady, které činí za kalendářní měsíc:

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Kč
jedna nebo dvě	3571
tři	4669
čtyři a více	5632

Dalšími náklady jsou u všech bytů

náklady za energie:

- plyn,
- elektřinu

a za plnění poskytované s užíváním bytu, kterými se rozumí zejména náklady za:

- dodávku tepla (dálkové vytápění),
- centralizované poskytování teplé vody,
- dodávku vody z vodovodů a vodáren,
- odvádění odpadních vod,
- provoz výtahu,
- osvětlení společných prostor v domě,
- úklid společných prostor v domě,

- odvoz odpadních vod,
- čištění jímek,
- vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou
- odvoz komunálního odpadu,
- náklady za pevná paliva.

V případě nákladů za plnění poskytované s užíváním bytu se nevyžaduje podrobný rozpis jednotlivých služeb.

Náklady za pevná paliva se započítávají částkami za kalendářní měsíc:

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Kč
jedna nebo dvě	1843
tři	2411
čtyři a více	2979

Normativní náklady na bydlení činí pro období od 1. ledna do 31. prosince 2023:

a) bydlení v bytech užívaných na základě nájemní nebo podnájemní smlouvy

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5	Měsíční náklady na bydlení v Kč		
	Praha a Brno	Obce s alespoň 70000 obyvateli	Obce do 69999 obyvatel
jedna nebo dvě	18129	15597	15137
tři	20812	17500	16899
čtyři a více	24995	21002	20277

b) bydlení v družstevních bytech, byty užívané na základě služebnosti užívání celého bytu a byty vlastníků

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 Měsíční náklady na bydlení v Kč	
jedna nebo dvě	10932
tři	13561
čtyři a více	16368

Další podmínky nároku

Žádost se podává na dobu neurčitou.

V současné době je umožněno prokazovat čtvrtletní náklady na bydlení a čtvrtletní příjmy rodiny jen dvakrát ročně a příspěvek na bydlení bude vyplácen po období šesti měsíců.

Povinně se dokládají náklady na bydlení a příjmy rodiny za 1. a 3. kalendářní čtvrtletí (pro stanovení nároku na příspěvek na bydlení ve druhém a čtvrtém kalendářním čtvrtletí).

Nepovinně se dokládají náklady na bydlení a příjmy rodiny za 4. a 2. kalendářní čtvrtletí (pro nárok na příspěvek na bydlení v prvním a třetím kalendářním čtvrtletí), pokud žadatel o příspěvek na bydlení nabude dojmu, že se mu v tomto kalendářním čtvrtletí zvýšily náklady na bydlení, případně snížil příjem rodiny a může to mít vliv na dosažení vyšší výše příspěvku na bydlení. Nepovinně dokládané příjmy a náklady na bydlení za 4. čtvrtletí kalendářního roku je třeba Úřadu práce doložit nejpozději do 31. ledna bezprostředně následujícího kalendářního roku. Nepovinně dokládané příjmy a náklady na bydlení za 2. kalendářní čtvrtletí je třeba Úřadu práce doložit nejpozději do 31. července daného kalendářního roku.

Nárok na výplatu dávky vzniká dnem podání žádosti a nárok lze uplatnit max. 3 měsíce zpětně.

Splňuje-li podmínky nároku na příspěvek na bydlení více osob, náleží příspěvek na bydlení jen jednou, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí krajská pobočka Úřadu práce ČR, jenž o příspěvku rozhoduje, které z těchto osob se příspěvek na bydlení přizná.

Co je potřeba k podání žádosti

K podání žádosti je potřeba průkaz totožnosti a v případě rodiny s dítětem do 15 let rodný list dítěte. Dále je potřeba doklad o tom, že je byt užíván na základě nájemní smlouvy nebo na základě vlastnictví k nemovitosti a současně je nutné doložit na příslušných formulářích výši příjmů, nákladů na bydlení a další skutečnosti dle konkrétní situace.

Žádost o příspěvek na bydlení je potřeba vyplnit společně s příslušnými přílohami, a to podle konkrétní situace. Formulář žádosti, včetně příloh, které se vyplňují a příslušných pokynů, je obsažen zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-prispevek-na-bydleni>

1.1.1. Příklady

1. Klientovi byly stanoveny vysoké zálohy na energie. Ceny neměl fixované a dle dodavatele jsou zálohy stanoveny s ohledem na spotřebu s tím, že aktuální ceny jsou vyšší než ty dosavadní. Původně hradil zálohy na plyn 3000,- Kč, ale nyní má platit 9000,- Kč. Podal i žádost o příspěvek na bydlení, ale s ohledem na to, že v domácnosti s ním žije i jeho bývalá manželka a syn, byla žádost zamítnuta. Navíc mu bylo sděleno, že dle platného koeficientu pro úhrady záloh na energie mu ze záloh započítali pouze cca 4000,- Kč. Klient má ID I. stupně a momentální mu zdravotní stav neumožňuje pracovat. Dodavatel energií není ochoten zálohy snížit s tím, že by pak musel neuhrazenou částku stejně v konečném vyúčtování uhradit.

Klientovi byly poskytnuty veškeré informace a možnosti, jak si zajistit nového dodavatele energií, který by mohl být levnější a také byl upozorněn na možná rizika, zejména v oblasti nekalých praktik. Dále mu bylo doporučeno využít srovnávací kalkulačky na webových stránkách ERÚ. Klient také může požádat o opakovanou dávku mimořádné okamžité pomoci, kde by se zohlednila celková záloha. Jelikož nemá rozdělenou domácnost, bude bývalá manželka se synem zohledněna v okruhu společně posuzovaných osob.

2. Klientka je samoživitelka a bydlí v nájemním bytě v Olomouci se dvěma dětmi ve věku 8 a 11 let. Její čistý měsíční příjem je 27290 Kč. Za nájem a náklady na bydlení vydá každý měsíc 15620 Kč. Může tedy získat od státu příspěvek na bydlení ve výši 7433 Kč měsíčně.

3. Klienti bydlí v nájemním bytě v Ústí nad Labem. Mají dvě děti ve věku 8 a 10 let. Jejich čistý příjem je 38.348 Kč. Za nájem platí každý měsíc 12.000 Kč a za náklady na bydlení (energie, vodné a stočné atd.) platí měsíčně 6.620 Kč. Mohou tedy získat od státu příspěvek na bydlení ve výši 7.116 Kč měsíčně.

4. Klientka je ovdovělá důchodkyně a bydlí ve vlastním domě v Javorníku. Její náklady na bydlení (energie, vodné a stočné atd.) jsou 6.800 Kč měsíčně. Pobírá důchod ve výši 13.800 Kč. Může tedy získat od státu příspěvek na bydlení ve výši 2.660 Kč měsíčně.

Typický dotaz č. 1 v této oblasti: *podle čeho se počítá nárok na příspěvek na bydlení?*

Při schvalování příspěvku na bydlení se hledí na:

- a) celkový příjem posuzované rodiny nebo posuzovaného jednotlivce,
- b) jejich skutečné náklady na bydlení,
- c) zákonem stanovené přiměřené náklady na bydlení pro daný počet osob v určitém typu obce (viz ustanovení § 25 zákona o státní sociální podpoře stanovuje náklady na bydlení podle počtu osob v bytě či domě, typu bydlení a velikosti obce).

Do příjmu rodiny se počítá příjem z výdělečné činnosti, ale i veškeré sociální dávky, vč. například rodičovského příspěvku a přídatku na dítě. Pokud je v dané rodině i nezletilá osoba, počítá se i případný příjem z brigád.

Typický dotaz č. 2 v této oblasti: *co se všechno započítává do nákladů na bydlení?*

Pokud žadatel o příspěvek bydlí v nájemním bytě, jedná se o nájem a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu spolu s energiemi, vodným, stočným, náklady na odpady a vytápění.

V případě, že žadatel bydlí v družstevním bytě nebo je-li vlastníkem domu, pak se jedná o příslušné srovnatelné náklady a energie, vodné, stočné, náklady na odpady a vytápění. Své skutečné náklady na bydlení dokládá žadatel o příspěvek za předchozí kalendářní čtvrtletí, a to například prostřednictvím faktur, nájemní smlouvy apod.

Typický dotaz č. 3 v této oblasti: *kdy je příspěvek na bydlení přiznán a co je to rozhodný příjem a rozhodné období?*

Příspěvek na bydlení je přiznán, pokud 30 % rozhodného příjmu (v Praze 35 %) rodině nebo jednotlivci nestačí k pokrytí nákladů na bydlení, a zároveň pokud je těchto 30 % příjmů (v Praze 35 %) nižších než příslušné náklady na bydlení, které stanoví zákon o státní sociální podpoře (srov. ustanovení § 25 a 26 zákona o státní sociální podpoře).

Rozhodný příjem pro přiznání příspěvku na bydlení se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období. Měsíční průměr příjmů rodiny se určí jako součet jednotlivých měsíčních průměrů příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných (srov. ustanovení § 4 zákona o státní sociální podpoře). Za příjem se považuje i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek.

Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem, je, jde-li o příspěvek na bydlení - období kalendářního čtvrtletí předcházejícího kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, popřípadě nárok na dávku uplatňuje (srov. ustanovení § 6 zákona o státní sociální podpoře).

Typický dotaz č. 4 v této oblasti: jaké jsou podmínky pro přiznání příspěvku na bydlení?

Splněny musí být současně tyto dvě podmínky:

- a) žadatel a osoby s ní společně posuzované musí mít trvalý pobyt a bydliště na území České republiky,
- b) 30 % (v Praze 35 %) rozhodného příjmu rodině nebo jednotlivci nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů je nižší než příslušné náklady na bydlení, které stanoví zákon. (srov. ustanovení § 24 zákona o státní sociální podpoře).

Výše příspěvku na bydlení se odvíjí od příjmu rodiny nebo jednotlivce a výše jeho nákladů, (srov. ustanovení § 27 a § 51 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře).

O příspěvek na bydlení lze zažádat zpětně, ale jen tři měsíce od měsíce, za který příspěvek na bydlení náleží (srov. ustanovení § 52 ve spojení s § 53 odst. 3. zákona o státní sociální podpoře).

Typický dotaz č. 5 v této oblasti: jaký je postup pro získání příspěvku na bydlení?

- a) žadatel o dávku podává žádost na příslušném kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce. Tiskopis žádosti si může žadatel vyzvednout přímo na kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce nebo si ho vytisknout, či přímo vyplnit online
- b) spolu se žádostí přinese žadatel občanský průkaz, v případě rodiny s dítětem do 15 let rodný list dítěte, dále doklad o výši čtvrtletního příjmu, doklad o výši nákladů na bydlení za předchozí kalendářní čtvrtletí, případně nájemní smlouvu, bydlí-li žadatel v nájmu;
- c) výši příjmu a náklady na bydlení žadatel o dávku dokládá na příslušných formulářích (srov. ustanovení § 66an zákona o státní sociální podpoře).

O příspěvek je možné žádat dvakrát ročně, protože nárok na tuto dávku je přiznáván zpětně – pokud má tedy žadatel trvale nízké příjmy, nesmí zapomenout podávat žádost o příspěvek na bydlení v daném termínu.

Vzor vyplnění žádosti o příspěvek na bydlení viz. příloha

2. Dávky pomoci v hmotné nouzi

Právní úprava v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi v aktuálním znění k 1. 1. 2023 (odkazy na právní úpravu níže v textu kapitoly 2 se vážou pouze ke shora označenému zákonu)

2.1. Příspěvek na živobytí - § 21 - 29

K čemu slouží

Příspěvek na živobytí je základní dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby či společně posuzovaných osob.

Kdo má nárok

Nárok na příspěvek na živobytí má člověk (nebo rodina či okruh společně posuzovaných osob), kterému po odečtení (přiměřených) nákladů na bydlení (nájem, služby spojené s bydlením a náklady za dodávku energií) zůstane méně než částka na živobytí (odvíjí se od existenčního a životního minima, u každého se ale určuje individuálně, přihlíží se ke konkrétní situaci, zhodnotí se žadatelova snaha a možnosti k zajištění životních potřeb).

Výše příspěvku

Výše příspěvku na živobytí činí, není-li stanoveno zákonem o pomoci v hmotné nouzi jinak, za kalendářní měsíc rozdíl mezi a) částkou živobytí osoby a příjmem osoby, není-li osoba společně posuzována s jinými osobami, b) částkou živobytí společně posuzovaných osob a příjmem společně posuzovaných osob; pokud však v rámci společně posuzovaných osob, které jsou posuzovány pro účely pomoci v hmotné nouzi, není některá z osob považována za osobu v hmotné nouzi nebo není oprávněnou osobou, stanoví se výše příspěvku na živobytí bez poměrné části příspěvku na živobytí připadající na osobu, která není považována za osobu v hmotné nouzi nebo není oprávněnou osobou.

Úřad práce ČR musí vyplácet část příspěvku na živobytí prostřednictvím poukázek.

Příjem pro účely příspěvku na živobytí činí 80 % důchodu (4 800 Kč). Ten se sníží o přiměřené náklady na bydlení, tedy o 30 % na 3 360 Kč.

Další podmínky nároku

Splňuje-li podmínky nároku na příspěvek na živobytí více společně posuzovaných osob, náleží příspěvek na živobytí jen jednou, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí orgán pomoci v hmotné nouzi, který o příspěvku na živobytí rozhoduje, které z těchto osob se příspěvek na živobytí přizná.

Co je potřeba k podání žádosti

K podání žádosti je potřeba průkaz totožnosti každé osoby, rodný list u dětí do 15 let, nebo pokud v průkazu totožnosti není uvedeno rodné příjmení. Dále je potřeba vyplnit tiskopis informace o užívaném bytu (obývacím prostoru), doložit doklad o ubytování (např. nájemní smlouva), doložit výši příjmů a doložit i další skutečnosti dle konkrétní situace jenž prokazují, že je osoba je v hmotné nouzi.

Žádost o příspěvek na živobytí je potřeba vyplnit společně s příslušnými přílohami, a to podle konkrétní situace. Formulář žádosti, včetně příloh, které se vyplňují a příslušných pokynů, je obsažen zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-prispevek-na-zivobyti>

Vzor vyplnění žádosti o příspěvek na živobytí viz. příloha

2.2. Doplatek na bydlení - §§ 33 až 35a

K čemu slouží

Doplatek na bydlení má sloužit osobám v hmotné nouzi k tomu, aby nepřišly o střechu nad hlavou. Doplatek na bydlení je dávka pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatek příjmu k

uhrazení nákladů na bydlení (nájmu, služeb spojených s bydlením a nákladů za dodávku energií) v případech, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení.

Kdo má nárok

Na doplatek na bydlení má nárok nájemce nebo vlastník bytu, který užívá byt v obci, v níž je hlášen k trvalému pobytu, a který má nárok na příspěvek na živobytí.

Výše dávky

Výše doplatku na bydlení je určena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení zůstala osobě či společně posuzovaným osobám částka živobytí. Výši dávky doplatku na bydlení je možné vypočítat tak, že se od částky odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc) odečte částka, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.

Další podmínky nároku

Splňuje-li podmínky nároku na doplatek na bydlení více osob, náleží doplatek na bydlení jen jednou v rámci jednoho okruhu společně posuzovaných osob, a to osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí orgán pomoci v hmotné nouzi, které z těchto osob se doplatek přizná.

Co je potřeba k podání žádosti

K podání žádosti je potřeba průkaz totožnosti každé osoby, rodný list u dětí do 15 let, nebo pokud v průkazu totožnosti není uvedeno rodné příjmení. Dále je potřeba vyplnit tiskopis Informace o užívaném bytu (obývacím prostoru), doložit doklad o ubytování (např. nájemní smlouva), doložit výši příjmů a další skutečnosti dle konkrétní situace pro posouzení nároku na doplatek na bydlení a stanovení jeho výše.

Žádost o doplatek na bydlení je potřeba vyplnit společně s příslušnými přílohami, a to podle konkrétní situace. Formulář žádosti, včetně příloh, které se vyplňují a příslušných pokynů, je obsažen zde <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-doplatek-na-bydleni>

2.2.1. Příklady

Typický dotaz č. 1 v této oblasti: *může si nárokovat tento doplatek i někdo jiný, než vlastník či nájemce bytu?*

Ano, může. Nemusí se vždy jednat o nájemce či vlastníka prostor, které jsou kolaudovány výlučně jako byt.

Nárok na doplatek na bydlení může být od roku 2015 přiznán i na trvalé užívání rekreační stavby nebo prostoru, který není zkolaudován jako byt – úřad práce má pak pravomoc rozhodnout ve prospěch přiznání příspěvku. Taktéž může být poskytnut i nájemci části bytu, například pokoje.

Od roku 2015 neplatí podmínka, že by žadatel musel mít trvalý pobyt v obci, ve které se byt nachází.

Typický dotaz č. 2 v této oblasti: *jaká je výše doplatku na bydlení?*

Výše doplatku na bydlení se určí tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení v aktuálním kalendářním měsíci (nájmu, služeb s ním spojených a nákladů za energie) zůstala dané osobě či rodině částka živobytí, a to i když do příjmů započítáme příspěvek na bydlení z předchozího měsíce. Jinými slovy to, co chybí jednotlivci nebo rodině po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení do výše určeného živobytí, je doplatek na bydlení (srov. ustanovení § 35 zákona o pomoci v hmotné nouzi)

Typický dotaz č. 3 v této oblasti: *kdo je oprávněn podat žádost o doplatek na bydlení?*

- a) osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu podle zvláštního právního předpisu nebo která má na území České republiky trvalý pobyt podle zvláštního právního předpisu, a to pokud má bydliště na území České republiky;
- b) osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu, a to pokud má bydliště na území České republiky;
- c) cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva, a to pokud má bydliště na území České republiky;
- d) občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu

- nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství, a to pokud má bydliště na území České republiky;
- e) rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství, a to pokud má bydliště na území České republiky;
 - f) cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta Evropského společenství na území jiného členského státu Evropské unie, a jeho rodinný příslušník, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu, a to pokud mají bydliště na území České republiky;
 - g) v případě nezletilé osoby-zákonný zástupce nebo opatrovník (srov. ustanovení § 5 *zákonu o pomoci v hmotné nouzi*).

Typický dotaz č. 4 v této oblasti: jaký je postup pro získání doplatku na bydlení?

- a) žadatel o dávku podává žádost na příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce a to podle místa svého trvalého pobytu. Tiskopis žádosti si může žadatel vyzvednout přímo na krajské pobočce Úřadu práce nebo si ho vytisknout, či přímo vyplnit online
- b) spolu s vyplněnou žádostí o doplatek na bydlení a příspěvek na živobytí na předepsaném formuláři přinese dále žadatel:
 - a. občanský průkaz nebo obdobný průkaz totožnosti;
 - b. doklad o tom, že byt, jiný než obytný prostor nebo ubytovací zařízení jsou užívány na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu;
 - c. doklad o podlahové ploše bytu nebo jiného než obytného prostoru;
 - d. doklady, na základě kterých je možné získat údaje potřebné k hodnocení standardů kvality bydlení stavby pro individuální či rodinnou rekreaci nebo jiného než obytného prostoru podle ustanovení § 33b *zákonu o pomoci v hmotné nouzi*, ve znění pozdějších předpisů;
 - e. doklad o výši a úhradě nájemného, popř. o výši obdobných nákladů spojených s vlastnickou formou bydlení, družstevní formou bydlení nebo jinou než nájemní, družstevní nebo vlastnickou formou bydlení;
 - f. doklad o výši pravidelných úhrad za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu, jiného než obytného prostoru nebo ubytovacího zařízení a rozpis těchto služeb;

- g. doklad o výši úhrady za dodávku elektrické energie a plynu, příp. dalších druhů paliv, a rozpis těchto energií;
- h. doklad prokazující zdravotní stav žadatele, jestliže je žádáno zvýšení podle ustanovení § 34 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů;
- i. doklady prokazující osiřelost dítěte a skutečnost, že jde o dítě žijící v náhradní rodinné péči nebo v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež, a doklad prokazující přechod nájmu bytu, jde-li o žádost osiřelého dítěte.

Úřad pak žádost posoudí a prozkoumá, zda žadatel splňuje nárok na příslušnou dávku. Pokud ano, určí i výši dávky.

Doporučení: jedná se o poměrně náročný postup, a proto při posuzování nároku na doplatek na bydlení a stanovování jeho výše je vhodné, aby žadatel postupoval důsledně podle pokynů pracovníka krajské pobočky Úřadu práce.

Typický dotaz č. 5 v této oblasti: *jaké jsou stanoveny poplatky a jaké jsou lhůty k vyřízení?*

Správní ani jiné poplatky nejsou stanoveny v tomto řízení.

Lhůta pro vydání rozhodnutí v tomto řízení se řídí ustanovením § 71 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád a je stanovena na 30 dnů, ve složitějších případech až na 60 dnů a i tuto lhůtu je možno podle potřeby prodloužit. O prodloužení lhůty po zvážení důvodů rozhoduje nadřízený správní orgán.

To, že byla lhůta pro vydání rozhodnutí prodloužena, dá správní orgán na vědomí všem účastníkům řízení.

Proti rozhodnutí o nepřiznání, snížení nebo odejmutí dávky může žadatel podat odvolání ve lhůtě do 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak (srov. ustanovení § 81a správního řádu).

Odvolání se podává u správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal; poté je žádost i se spisovou dokumentací postoupena odvolacímu orgánu Ministerstva práce a sociálních věcí, který následně rozhodne.

Proti oznámení o přiznání nebo o zvýšení doplatku na bydlení lze podat písemně námitku do 15 dnů ode dne výplaty první splátky dávky.

2.3. Mimořádná okamžitá pomoc - §§ 36 až 37

Tato dávka slouží pro osoby, kteří potřebují jednorázovou pomoc při nenadálé životní situaci:

- a) hrozba vážné újmy na zdraví,
- b) vážná mimořádná událost,
- c) nezbytný jednorázový výdaj,
- d) náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby,
- e) náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí,
- f) hrozba sociálního vyloučení.

K čemu slouží

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je potřeba poskytnout pomoc bezprostředně.

Kdo má nárok

Poskytuje se těm lidem, kteří se ocitnou v situaci vyžadující bezodkladné řešení.

Výše dávky

- a) *hrozba vážné újmy na zdraví*- Úřad práce doplní osobní příjem tak, aby měsíčně dosahoval alespoň výše existenčního minima – popis v poznámce pod textem);
- b) *vážná mimořádná událost*- jedná se například o požár, ekologickou havárii nebo živelné pohromy v podobě povodní, zemětřesení či vichřice. V tomto případě je jednorázová státní dávka vyplácena maximálně ve výši 15násobku životního minima, což je 72 900 Kč;

- c) *jiná mimořádná událost*-kterou nebylo možné s ohledem na její rozsah předvídat ani jí předejít, v jejímž důsledku je osoba z důvodu nedostatku finančních prostředků ohrožena zejména ztrátou bydlení nebo nezajištěním základních životních potřeb, dávku lze poskytnout až do výše 20násobku částky životního minima jednotlivce, tj. až do výše 97 200 Kč, v rámci 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.
- d) *nezbytný jednorázový výdaj*-stát potřebnému zaplatí správní poplatky například za vystavení osobních dokladů nebo jejich kopií, zaplatí úhradu jízdného či zaplacení noclehu při ztrátě peněžních prostředků. Výše státní dávky se vždy stanoví podle konkrétního výdaje;
- e) *náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby* – nedovolují-li majetkové a sociální poměry žadateli uhradit náklady na pořízení či opravu nezbytností, jako jsou lednička, pračka, dioptrické brýle či jiné předměty dlouhodobé potřeby. Dávku je možné v průběhu roku na tyto výdaje čerpat víckrát, dohromady však za kalendářní rok nesmí její výše překročit 10násobek životního minima, což je 48 600 Kč. To samé platí i v případě potřeby uhrazení výdajů spojených se vzděláním neopatřeného dítěte (zájmové kroužky, škola v přírodě, poradenská pomoc);
- f) *náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte (do 26 let) a zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí*- lze čerpat částky odpovídající skutečným nákladům, maximálně 48 600 Kč ročně (10násobek životního minima);
- g) *sociální vyloučení*- kvůli nedostatku financí a neuspokojivému sociálnímu zázemí. Jedná se například o osoby propuštěné z vězení, pacienty po skončení léčby závislosti nebo děti z dětského domova. Ti všichni mají nárok na mimořádnou okamžitou pomoc ve výši 1 000 Kč. V průběhu kalendářního roku mohou zažádat maximálně o 4násobek životního minima, což je 19 440 Kč.

Výše existenčního a životního minima v roce 2023

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Tento institut byl vedle životního minima zaveden z důvodu větší motivace pro dospělé osoby v hmotné nouzi. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let. Existenční minimum je v roce 2023 stanoveno na 3130 Kč.

Životní minimum jednotlivce je 4 860 Kč.

V případě posuzování více osob je životní minimum pro první dospělou osobu 4 470 Kč.

Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, bude činit měsíčně:

- 4 040 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
- 3 490 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- 3 050 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- 2 480 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Další podmínky nároku

Zákon uvádí 6 výše uvedených situací, v nichž lze mimořádnou okamžitou pomoc poskytnout, přičemž v některých případech uplatňuje písemnou žádost pouze jednotlivec (např. hrozba vážné újmy na zdraví), v jiných osoba či osoby společně posuzované (např. náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby). Podmínky pro přiznání mimořádné okamžité pomoci jsou posuzovány případ od případu, zohledňuje se i naléhavost dané situace a celková situace daného člověka.

Mimořádná okamžitá pomoc by se neměla poskytovat již na uhrazený náklad, protože osoba již prostředky k úhradě nákladu nepotřebuje. Zcela výjimečně lze mimořádnou okamžitou pomoc poskytnout i v situacích, kdy osoba musela (byla nucena) již určitý náklad uhradit před podáním žádosti či před jejím vyhodnocením. Mimořádná okamžitá pomoc se také neposkytuje na účel, ke kterému už byla v daném měsíci poskytnuta jiná sociální dávka (např. dávka na bydlení).

Co je potřeba k podání žádosti

K podání žádosti je potřeba průkaz totožnosti každé osoby, rodný list u dětí do 15 let, nebo pokud v průkazu totožnosti není uvedeno rodné příjmení. Dále je potřeba doložit výši příjmů a doložit i další skutečnosti dle konkrétní situace pro posouzení nároku na mimořádnou okamžitou pomoc.

Žádost o mimořádnou okamžitou pomoc je potřeba vyplnit společně s příslušnými přílohami, a to podle konkrétní situace. Formulář žádosti, včetně příloh, které se vyplňují a příslušných pokynů, je obsažen zde: <https://www.mpsv.cz/cs/web/cz/-/zadost-o-mimoradnou-okamzitou-pomoc>

2.3.1. Příklady

Níže jsou uvedeny typické případy, kolik můžete dostat, když:

1/ překonáváte vážnou mimořádnou událost

- živelnou pohromu, požár, vichřici, povodeň, zemětřesení, ekologickou či průmyslovou havárii,
- až 72 900 Kč,

2/ potřebujete koupit nebo opravit nezbytný praktický předmět:

- až 48 600 Kč za kalendářní rok,

3/ potřebujete tuto pomoc na vzdělávání, zájmovou činnost nebo sociálně-právní ochranu nezaopatřeného dítěte:

- až 48 600 Kč za kalendářní rok,

4/ hledáte svoje místo ve společnosti, proti sociálnímu vyloučení:

- například poté, co jste propuštěni z dětského domova, pěstounské péče, odvykací léčby, detence, vazby, vězení apod., nebo protože jste někým ohrožovaní či nemáte přístřeší: jednorázově
- až 1 000 Kč, lze čerpat opakovaně do celkové výše 19 440 Kč za kalendářní rok,

5/ hrozí vám vážná újma na zdraví:

- jedná se o doplatek, aby:
 - dospělý člověk měl aspoň 3 130 Kč měsíčně,
 - nezaopatřené dítě-samostatně žijící 4 860 Kč, jinak:
 - do 6 let 2 480 Kč, do 15 let 3 050 Kč, do 26 let 3 490 Kč,
 - nejstarší osoba ve vícečlenné domácnosti 4 470 Kč měsíčně,

6/ potřebujete uhradit nezbytný jednorázový výdaj:

- například jízdné, nocleh, dokumenty pro zaměstnavatele, nové doklady, jejich kopie apod.):
- až do výše 100% tohoto výdaje.

Vzor vyplnění žádosti o okamžitou pomoc viz. příloha

3. Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Právní úprava v zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením v aktuálním znění k 1. 1. 2023 (odkazy na právní úpravu níže v textu kapitoly D se vážou pouze ke shora označenému zákonu)

3.1. Příspěvek na mobilitu - §§ 6 až 7

K čemu slouží

Příspěvek na mobilitu představuje opakující se nárokovou dávku, jenž je vyplácena osobám se zdravotním postižením, aby jim kompenzovala náklady na zajištění nutné dopravy a které se za úhradu opakovaně někam dopravují nebo jsou dopravováni. Tato dávka nahrazuje dřívější příspěvek na provoz motorového vozidla (příspěvek na benzín) a příspěvek na individuální dopravu.

Kdo má nárok

Dávka náleží osobě se zdravotním postižením, které vznikají v souvislosti s nutnou dopravou za daný kalendářní měsíc náklady. Tato osoba musí být starší 1 roku a mít nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP“ nebo „ZTP/P“. Druh zdravotního postižení přitom není rozhodující, může jít o tělesně, mentálně i sluchově postiženého člověka.

Žadatel nesmí být umístěn v ústavu sociální péče, v domově pro seniory, v domově pro osoby se zdravotním postižením nebo v domově se zvláštním režimem, kde mu jsou poskytovány sociální služby dle zákona o sociálních službách.

Výše příspěvku

Výše příspěvku na mobilitu činí za kalendářní měsíc 900 Kč.

Výše příspěvku na mobilitu činí za kalendářní měsíc 2900 Kč pro osobu, která využívá po celý kalendářní měsíc zdravotnický prostředek pro dlouhodobou domácí oxygenoterapii nebo

zdravotnický prostředek pro domácí plicní umělou ventilaci, a tuto skutečnost krajské pobočce Úřadu práce prokázala potvrzením příslušné zdravotní pojišťovny.

Další podmínky pro přiznání příspěvku

Přiznání příspěvku na mobilitu podléhá řízení, které se zahajuje na základě písemné žádosti podané na příslušném tiskopisu. Pokud probíhá řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením, přeruší příslušná pobočka Úřadu práce ČR řízení o příspěvku na mobilitu.

Nárok na výplatu příspěvku nenáleží za kalendářní měsíc, jestliže je oprávněné osobě po celý tento kalendářní měsíc poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace. Dávku lze přiznat od data podání žádosti a vyplácí se tzv. zpětně, to znamená do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který náleží. Na žádost příjemce může být příspěvek na mobilitu vyplácen jednou splátkou vždy za 3 kalendářní měsíce, za které náležel.

Co je potřeba k podání žádosti

K podání žádosti je potřeba průkaz totožnosti a rodný list dítěte do 15 let, případně rozhodnutí soudu o ustanovení opatrovníka, pokud osoba toto rozhodnutí vlastní).

Žádost o příspěvek na mobilitu se podává na příslušném formuláři. Formulář žádosti, včetně příslušných pokynů, co doložit, je obsažen zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-prispevek-na-mobilitu>

3.1.1. Příklady

1. Klientka má 26letou dceru, která každou noc používá přístroj + masku na noční apnoe a k tomu i kyslíkový ventilátor. Oba přístroje jsou puštěné celou noc, a to spotřebuje elektrickou energii. Klientka bydlí s dcerou v rodinném domku, 4 roky je vdova a o dceru se stará sama, je v důchodu. Může si zažádat o příspěvek na mobilitu na příslušném úřadu práce. Doloží od pojišťovny potvrzení o používání přístrojů.

2. Klientka se stará o maminku, která je závislá na dýchacím přístroji. Maminka používá oxygenator od zdravotní pojišťovny. Klientka tedy může požádat o zvýšený příspěvek na

mobilitu o 2000,- Kč u lidí, kteří používají přístroje na venkovní plicní ventilaci, a to na ÚP při předložení potvrzení od zdravotní pojišťovny, že byl zapůjčen dané osobě oxygenerátor.

3. Klientka má maminku na invalidním vozíku po amputaci nohy ve stehně. Dostala příspěvek na auto, a to již v roce 2017. Znovu si může maminka žádat až po 7 letech. Nyní je však auto rozbité a oprava by stála přibližně 30 000 Kč.

Příspěvek na opravu automobilu neexistuje. Pokud je finanční situace špatná, šlo by požádat o mimořádnou okamžitou pomoc na úřadu práce, protože auto nemocná maminka potřebuje a je nepojízdné. Lze postupovat také tak, že se vrátí přiměřená část příspěvku, která zbývá do 7 let od rozhodnutí o přiznání příspěvku v roce 2017 a rovnou se požádá o přiznání nového příspěvku na nákup jiného motorového vozidla.

Vzor vyplnění žádosti o příspěvek na mobilitu viz. příloha

Prameny

- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

<https://www.mpsv.cz/>

Přílohy

Vzor formuláře žádosti o příspěvek na bydlení

Vzor formuláře žádosti o doplatek na bydlení

Vzor formuláře žádosti o okamžitou pomoc

Vzor formuláře žádosti o příspěvek na mobilitu

Vzor formuláře žádosti o příspěvek na živobytí